

Osaavaa kansalaistoimintaa

Opintokeskus **SIVIS**

Työelämäosallisuutta kehittämässä

Mikkeli 15.11.2019

Inkluusio

- Inkluusio on maailmanlaajuinen, ihmisten elämänkulun kattava ajattelutapa, jonka keskeisenä tavoitteena on kaikkien ihmisten tasa-arvoinen ja täysivaltainen *osallisuus* ympäröivän yhteisön toiminnassa

(Murto, Naukkarinen, Saloviita)

Kohderyhmästä toimijaksi

Osallisuuden viitekehys

1. Autonomia

2. Demokratia

3. Yhteisöllisyys

1. Osallisuus (ja toimijuus) omaan elämään
2. osallisuus (ja toimijuus) vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa ja
3. paikallinen osallisuus (ja toimijuus), jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin sekä elämän merkityksellisyyttä ja arvokkuutta lisääviin vuorovaikutussuhteisiin ja joissa pystyy vaikuttamaan resurssien jakamiseen.

(Isola ym. THL. Työpaperi 33/2017)

Ihminen on toimija, kun hän:
(siirtyy kohderyhmässä olijasta tekoja tekeväksi toimijaksi.)

- Tekee tekoja itse.
- Toimii itsenäisesti.(Toimii mahdollisimman omatoimisesti.)
- Saa tietoa erilaisista toimintavaihtoehdoista ja tietää niiden hyvistä ja huonoista puolista.
- Päättää itse toimintaan ryhtymisestä ja toiminnan seurauksena tapahtuu jotain, joka jäisi tapahtumatta ilman tekoa.
- Voi toimia myös toisella tavalla.

Osallisuuden portaavat

Me suunnittelemme ja toteutamme.

Saamme tukea muilta.

Meillä on valtaa.

Meillä on vastuuta.

Me suunnittelemme ja toteutamme yhdessä muiden kanssa.

Meillä on valtaa yhtäläillä kuin muillakin

Kannamme yhdessä vastuuta

Minä pääsen osallistumaan,
kun muut suunnittelevat ja toteuttavat minua koskevia asioita.

Valta on muilla.

Muut kantavat vastuun.

Minua kuullaan, kun tehdään ja toteutetaan minua koskevia suunnitelmia.

Valta on muilla.

Muut kantavat vastuun.

Minä sopeudun muiden tekemiin valmiisiin suunnitelmiin.

Valta on muilla.

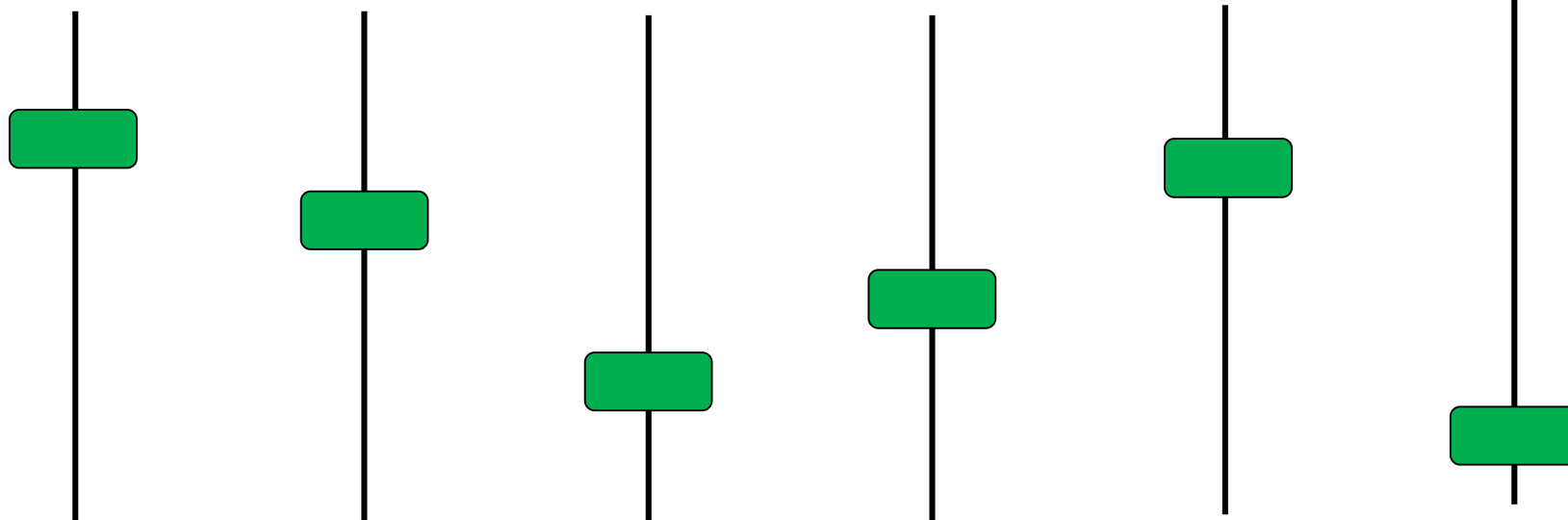
Muut kantavat vastuun.

Muokattu lähteestä (Flöjt 1999:33) Horelli (1994:39) Lasten suunnittelun osallistumisen pienet tikkaat.

Osallisuuden ulottuvuudet

Thomasin (2002) osallisuuden ulottuvuudet Orasen (2008, 11) mukaan.

Mahdollisuus
itsenäisiin
päätöksiin
(ITSEMÄÄRÄÄMINEN)

Mahdollisuus
valita

Mahdollisuus
saada tietoa

Mahdollisuus
vaikuttaa
prosessiin
(VALTA)

Mahdollisuus
ilmaista
itseään

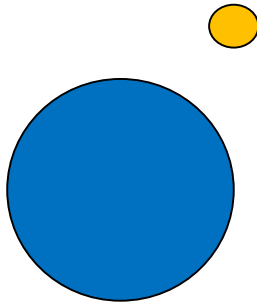
Mahdollisuus
saada apua ja
tukea
itseilmaisuuun

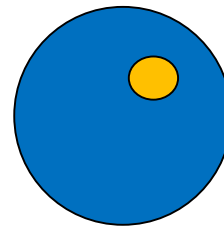
Laitoskeskeinen ajattelutapa on muuttunut osallisuuden tukemiseksi

Kohderyhmästä toimijaksi

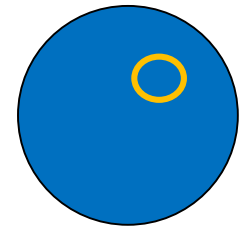
Vammaisten
ihmisten
eristämistä

Vammaisten
ihmisten
sijoittamista

Mukana
olemista

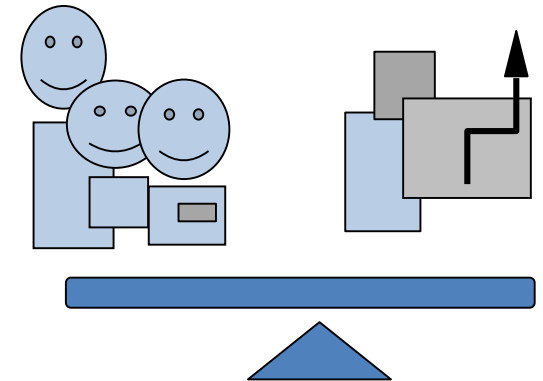
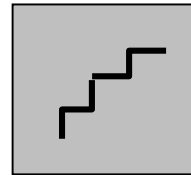
Laitoskeskeinen ajattelutapa on muuttunut osallisuuden tukemiseksi

Kohderyhmästä toimijaksi

Vammaisten
ihmisten
eristämistä

Vammaisten
ihmisten
sijoittamista

Mukana
olemista

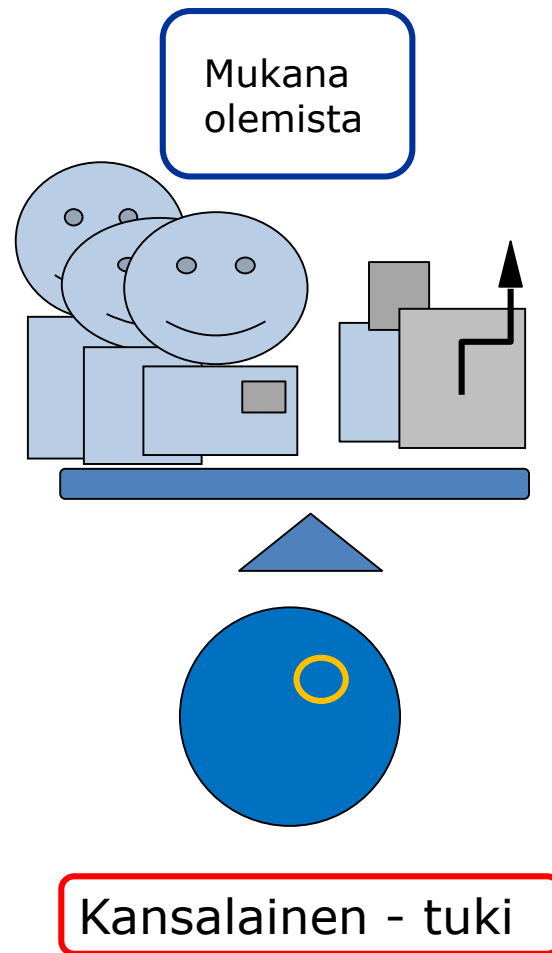
Potilas - hoito

Asiakas - kuntoutus

Kansalainen - tuki

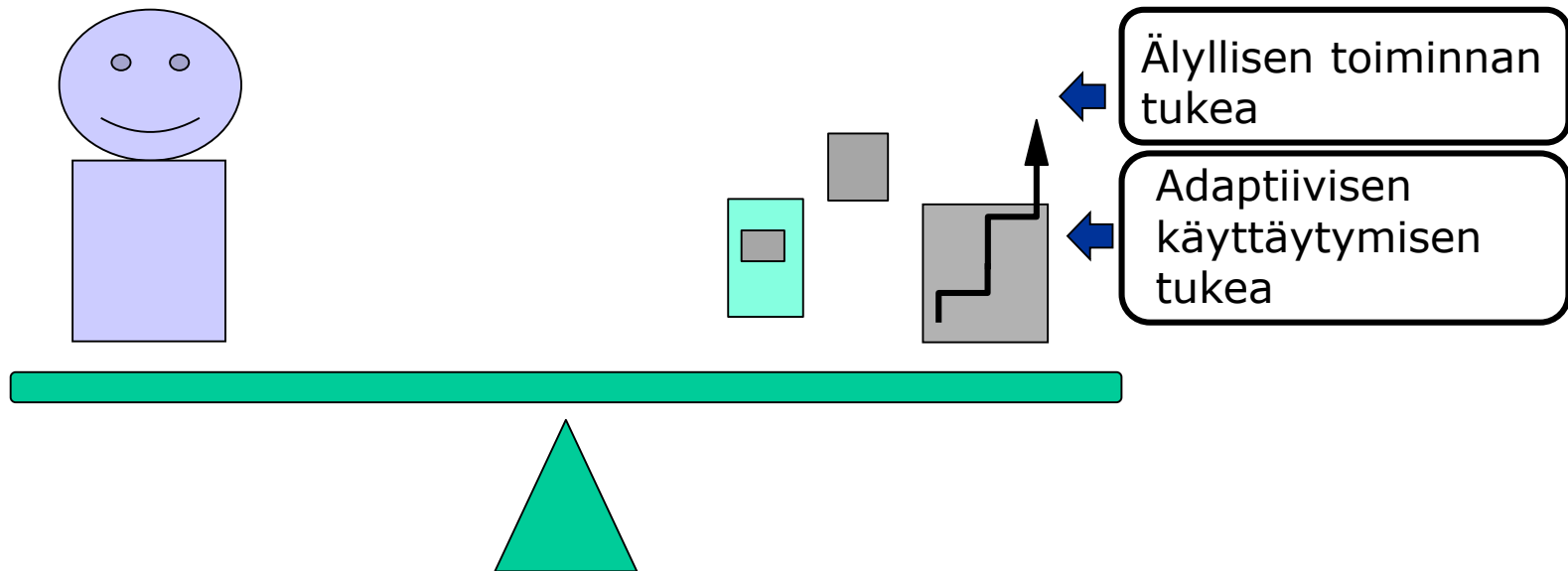
Kehittämisen perusta

Laitoskeskeinen ajattelutapa- kansalaisuusajattelu

(hoivasta ja huolenpidosta -kansalaisuuteen kasvamiseen ja sen tukemiseen)

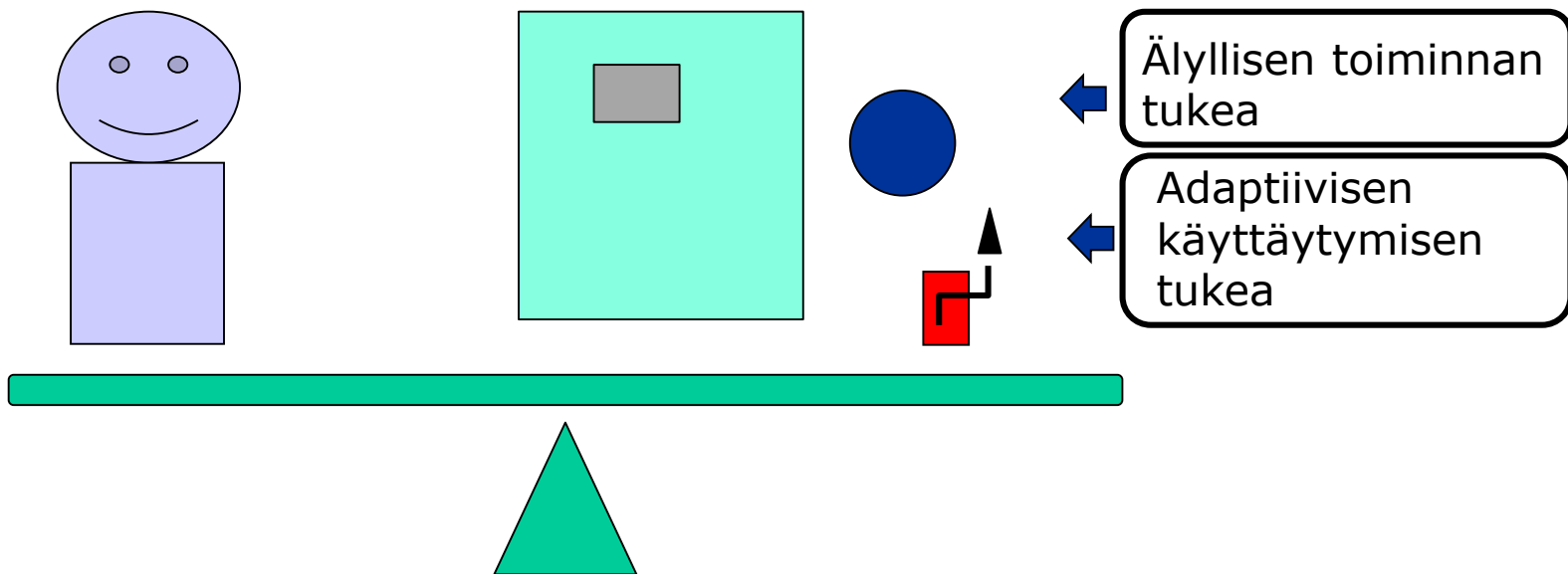

Yhdelle yhtä!

Laitoskeskeinen ajattelutapa- kansalaisuusajattelu

(hoivasta ja huolenpidosta -kansalaisuuteen kasvamiseen ja sen tukemiseen)

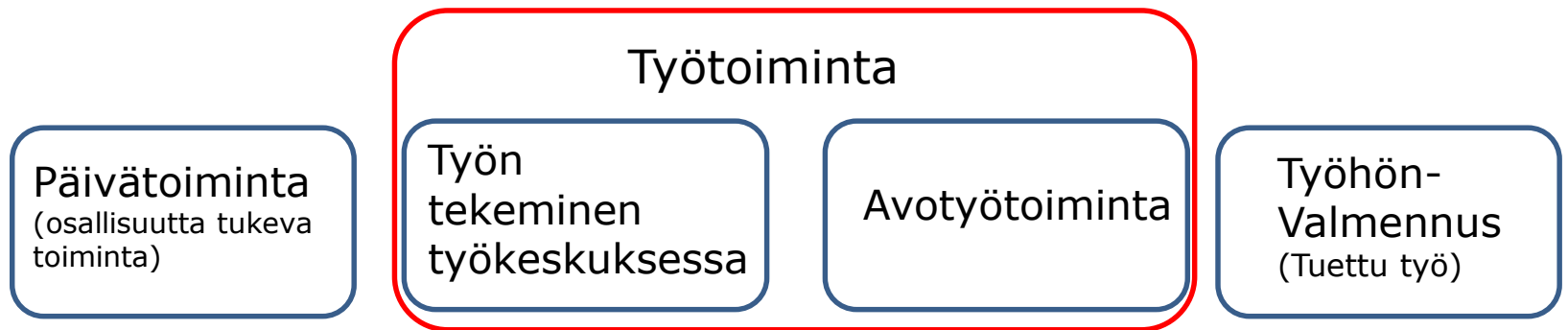

Toiselle toista!

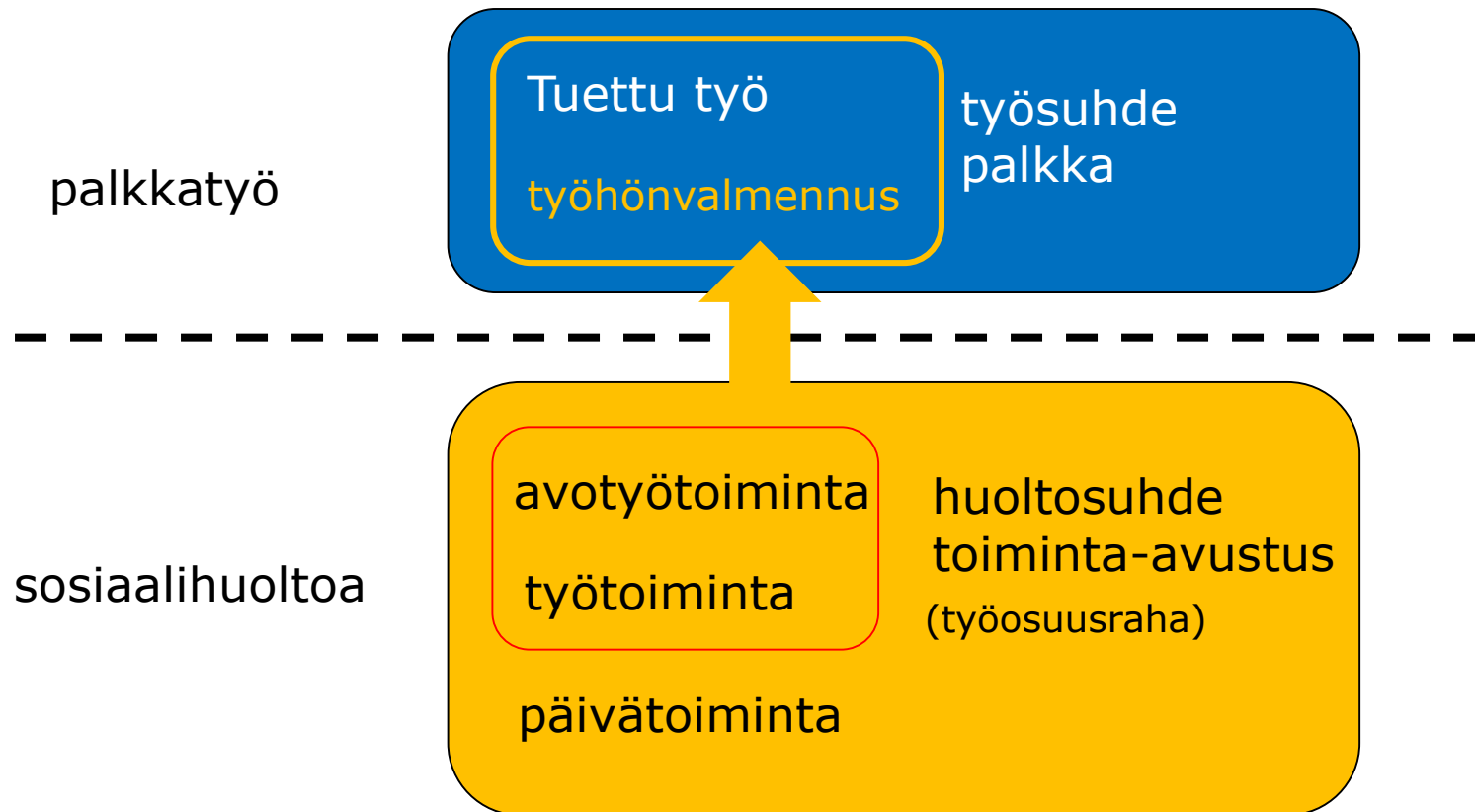
Työ- ja päivätoiminta

- **Palvelut**

Työelämän käsitteitä

Kehitysvammaiset ihmiset ja työ

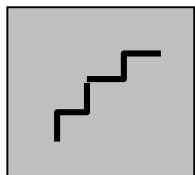
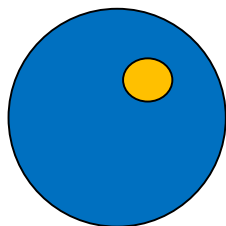
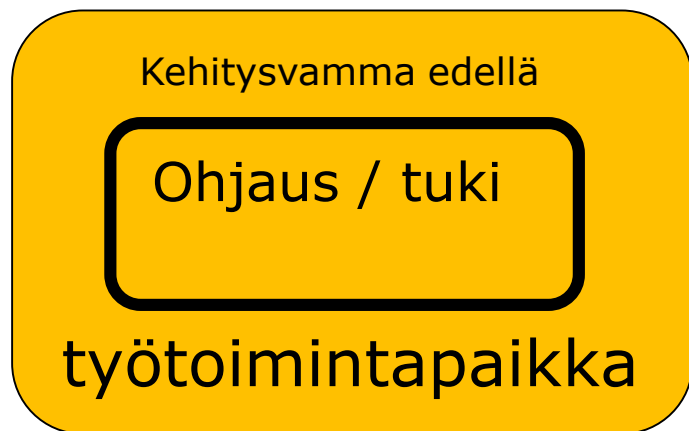
- Työikäisiä kehitysvammaisia suomalaisia on noin 25 000 henkilöä.
 - Päivätoimintaan osallistuu noin 5000-6000 henkilöä.
 - Työtoimintaan ja työllisyyttä tukevaan toimintaan osallistuu noin 9000 henkilöä.
 - Avotyötoimintaan = tavallisilla työpaikoilla järjestettävään työtoimintaan osallistuu yli 2 000 henkilöä.
- ***Palkkatyöhön kykeneviä on n. 3000 henkilöä***
- Työsuhteista palkkatyötä tekee noin 500 kehitysvammaista henkilöä. (Hannu Vesala Kehitysvammaliitto 2013)

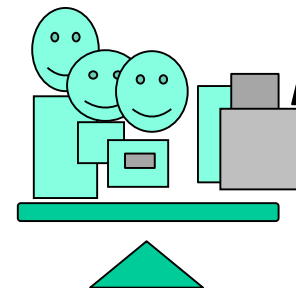
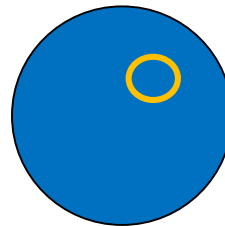
Avotyötoiminta on yksi työtoiminnan muoto

■ Avotyön ja tuetun työn ero

Kuntouta ja sijoita

Sijoita ja kuntouta

Avotyötoiminta

- Avotyötoiminnassa olevat tekevät työtä tavallisilla työpaikoilla.
- Työtä tehdään huoltosuhteessa
- Työtä tekevät ovat kirjoilla työ- ja toimintakeskuksissa.

- **TYÖHÖN SIJOITTAMISTA**

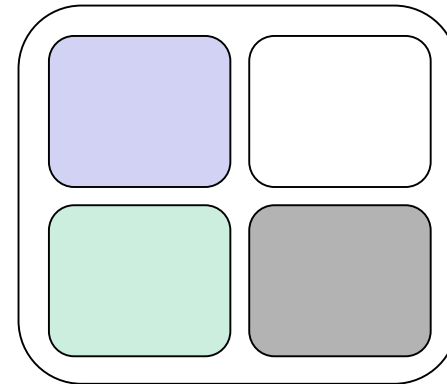
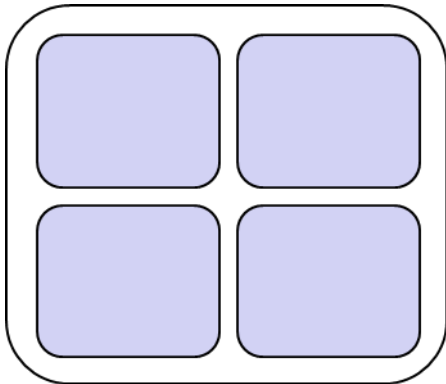

Tuettu työ

- Työsuhteista työtä
- Tavallisella työpaikalla
- Tukitoimien avulla toteutettuna
- **TYÖLLISTYMISTÄ**

Räätälöidyt työtehtävät

Oikea työ – “väärä” työ?

- Työsopimussuhteinen työ – ei työsuhteinen työ.

- Palkkatyö – ei palkkatyö.

Työtoiminnassa ja työllistymisen tuessa tapahtuu

- Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö voi tehdä työsopimussuhteista palkkatyötä ;
 - eläkkeen lisäksi - tulot < 784,52€/kk
 - eläke lepäämässä - tulot > 784,52€/kk

(2019)

Näyttöön perustuva työhönvalmennus

1. Toiminnassa keskitytään etsimään työtä avoimilta työmarkkinoilta.
2. Palvelu on avoin kaikille asiakkaille,
3. Ripeä työn etsiminen
4. Asiakkaan omat valinnat ja toiveet ovat keskeisellä sijalla.
5. Tuki on yksilöllistä, eikä sen kesto ole rajattu.
6. Yhteistyö hoitotahon kanssa on tärkeää
7. Taloudellisia etuuksia ja tukia koskeva neuvonta ja ohjaus

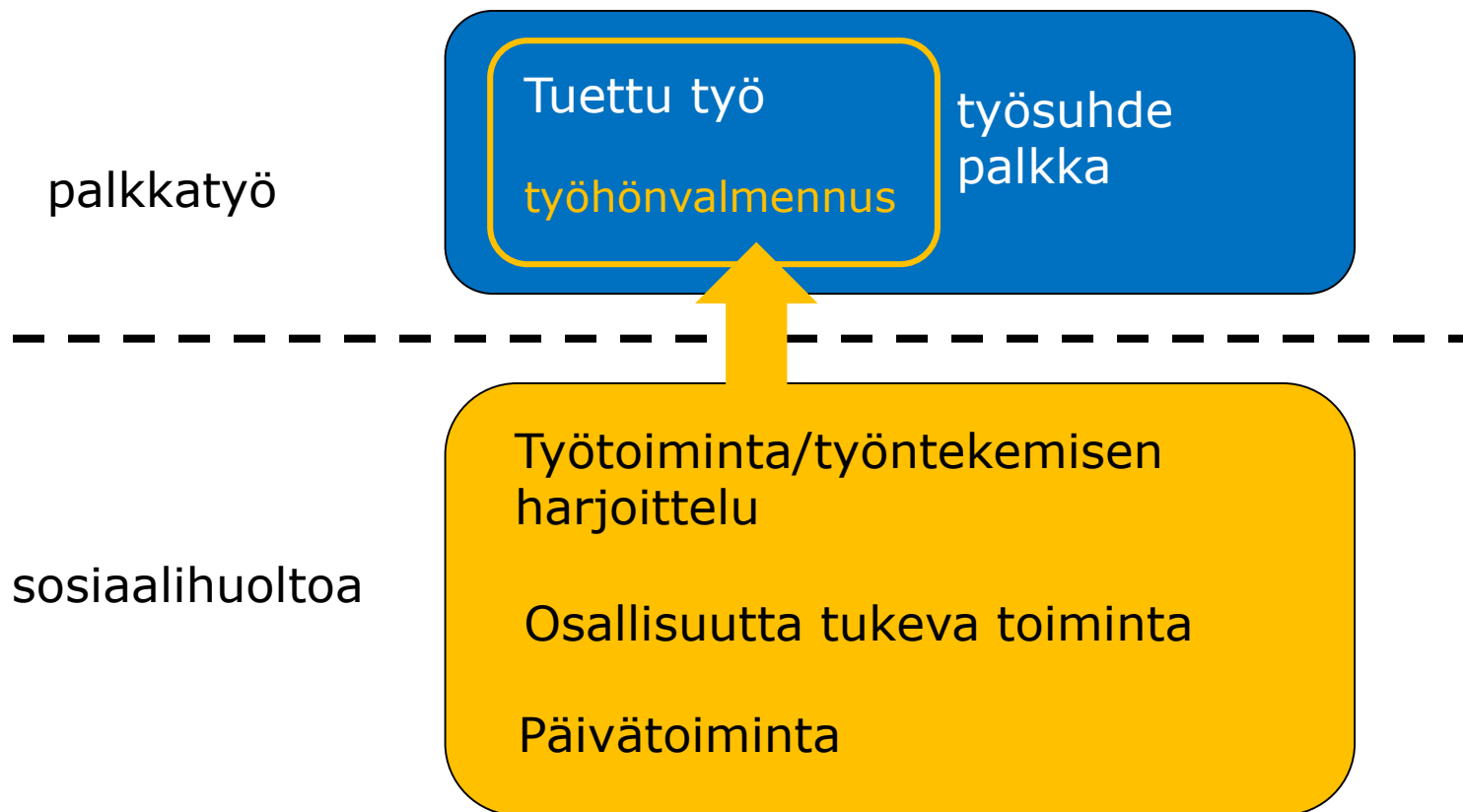

Mitä avotyötoiminnan tilalle?

- määräaikainen työharjoittelu
- palkkatyö
- osuuskunnassa työskentely
- vapaaehtoistoimintaan osallistuminen
- osallisuutta tukeva toiminta

Työelämän käsitteitä

Päivätoiminta

17 § Sosiaalinen kuntoutus (sosiaalihuoltolaki)

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

Sosiaalisen kuntoutuksen tarpeiden alueet

Esimerkki lähestymistavasta osallistavaan toimintaan

- Identiteetin ja roolien muutokseen liittyvät tarpeet
- Ihmissuhteisiin, muun muassa perhesuhteisiin ja niiden muutokseen liittyvät tarpeet
- Keskeisiin harrastuksiin, ryhmäjäsenyyksiin, sitoutumisiin ja niiden muutokseen liittyvät tarpeet
- Sosiaaliseen toimintakykyyn, arkielämän taitoihin, yhteiskunnan pelisääntöjen tuntemukseen ja noudattamiseen liittyvät tarpeet
- Osallisuuteen, liittymishaluun ja -mahdollisuuksiin sekä vaikutusmahdollisuuksiin liittyvät tarpeet
- Syrjäytymisriskeihin tai syrjäytymisen vähentämiseen/poistamiseen liittyvät tarpeet

(Sosiaalisen kuntoutuksen suunta Aulikki Kananoja 2012)

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

1. Tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen
2. Tuki muutokseen ja siirtymävaiheisiin
3. Tuki lähiyhteisöihin liittymiseen
4. Tuki opintoihin pääsemiseen
5. Tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen
6. Tuki terveyteen ja hyvinvointiin
7. Tuki ammatillisiin opintoihin ja työhön pääsemiseen
8. Tuki itseilmaisuun ja luovuuteen
9. Tuki merkityksellisissä sosiaalisissa rooleissa toimimiseen
10. Tuki palvelujen sisältöihin ja toimintatapoihin vaikuttamiseen

Osallisuutta tukeva toiminta

Työ- ja päivätoimintakeskus kehittyy

- monenlaisten ihmisten kohtaamispaikaksi
- paikaksi, josta saa tukea omiin pulmiin
- paikaksi, joka tarjoaa monipuolista toimintaa
- paikaksi, joka tarjoaa tukea kansalaistoimintaan osallistumisessa
- paikaksi, joka tarjoaa tukea palkkatyöllistymiseen.
- Paikaksi, joka tarjoaa tukea opiskelumahdollisuuksiin.
- paikaksi, joka on auki myös iltaisin

Osallisuutta tukeva toiminta

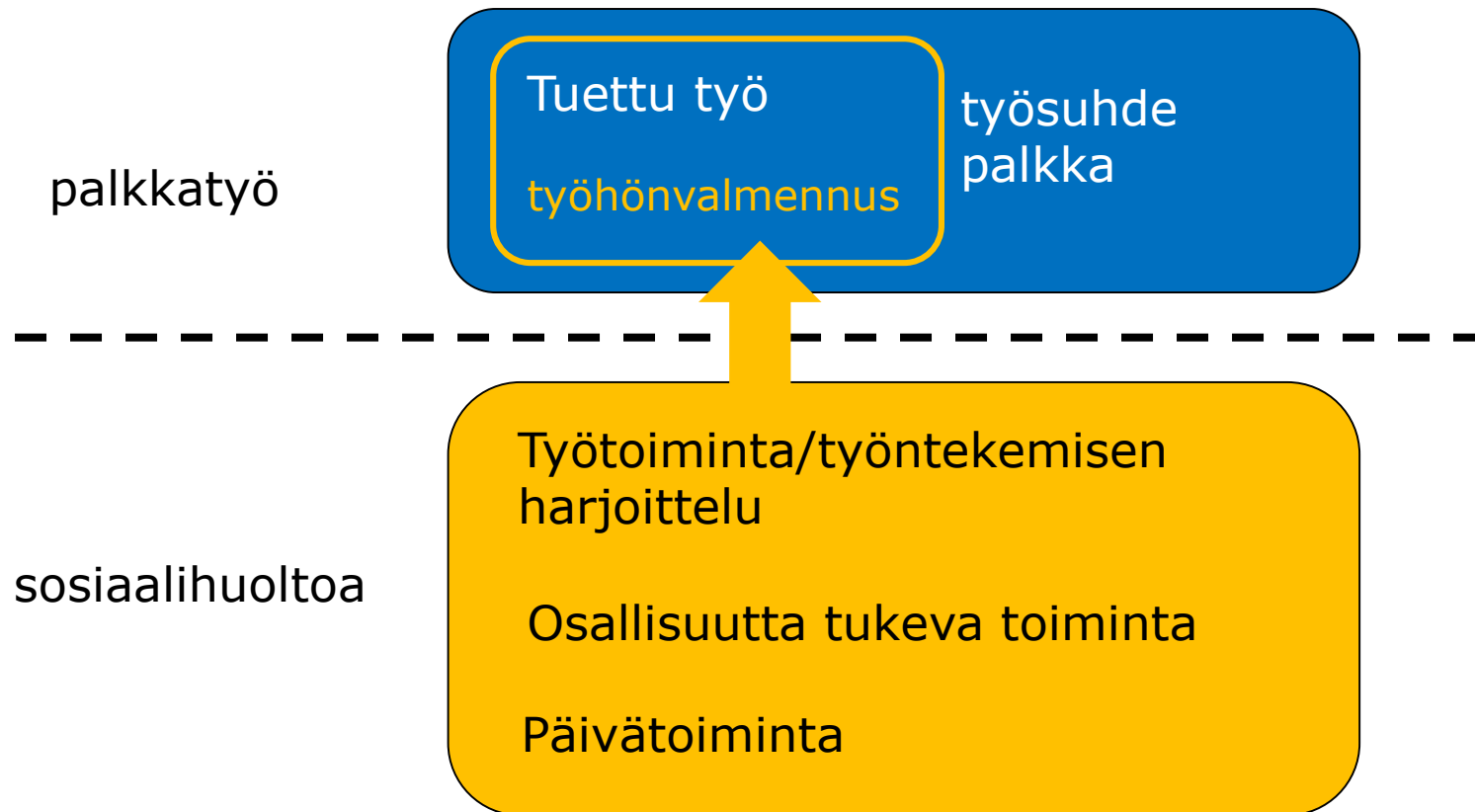
Työ- ja päivätoimintakeskus tarjoaa

Esimerkiksi:

- ensiapukursseja
- uimaopetusta
- lukutaidon opetusta
- omissa asioissa asiointia
- matkoista suoriutumisen opettelu
- aamulehtien lukua
- arjen huolista puhumista
- vaikuttamisryhmiä
- kokkikursseja
- harrastuskokeiluita
- terveystiimejä
- työnteon harjoittelun mahdollisuuksia
- vapaaehtoistoimintaan osallistumisen tukea

Työelämän käsitteitä

KIITOS!

kari.vuorenpaa@tukiliitto.fi

Työsuhteen tunnusmerkit

- Sopimus
- Ansiotyön tekeminen
- Työn tekeminen toiselle
- Vastikkeellisuus
- Johdon ja valvonnan alaisuus

(Työsopimuslaki 1§)

YK:n yleissopimus

- "Vammaisilla teetettävä palkaton työ on yksi sopimuksen kieltämisestä nykyaikaisen orjuuden muodoista."

ILO:n erityisasiantuntija Barbara Murray

Laatukriteerit

- tarkoituksena kehittää työ- ja päivätoiminnan palveluja ja toimintakäytäntöjä, antaa suuntaa tulevaisuuden palveluille
- Toiminnan tavoite entistä selkeämmin vammaisten henkilöiden osallisuuden ja työllistymisen edistäminen.
- Taustalla uudistumispainetta tuottavat muun muassa lukuisat vireillä olevat lakimuutokset, YK:n vammaisten ihmisten sopimus sekä yleinen heikko taloustilanne.
 - Sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukeva työryhmä nk. TEOS-työryhmä
 - Hallituksen OTE-kärkihanke jossa kehitetään sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevia palveluita.
- Laatukriteerit on tarkoitettu työ- ja arviointivälineeksi palvelujen tuottajille, ostajille, käyttäjille ja valvontaviranomaisille.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

1. Tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen
2. Tuki muutokseen ja siirtymävaiheisiin
3. Tuki lähiyhteisöihin liittymiseen
4. Tuki opintoihin pääsemiseen
5. Tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen
6. Tuki terveyteen ja hyvinvointiin
7. Tuki ammatillisiin opintoihin ja työhön pääsemiseen
8. Tuki itseilmaisuuksiin ja luovuuteen
9. Tuki merkityksellisissä sosiaalisissa rooleissa toimimiseen
10. Tuki palvelujen sisältöihin ja toimintatapoihin vaikuttamiseen

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 1 Tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset tekevät ja harjoittelevat tekemään omaa elämäänsä ja tulevaisuuttaan koskevia valintoja ja saavat tukea tavoitteidensa saavuttamiseen.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 1 Tuki valintojen ja suunnitelmien tekemiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja varmistaa, että palvelun käyttäjät saavat valintojen ja suunnitelmien tekemisessä tarvitsemaansa tietoa itselleen sopivassa, saavutettavassa muodossa.

Saavutettavuutta edistetään esimerkiksi käyttämällä selkokieltä, tukiviittomia, kuvakommunikaatiota, kommunikoinnin apuvälineitä ja tulkkipalveluita sekä analysoimalla hankittua tietoa.

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä tekemään valintoja ja suunnitelmia, jotka perustuvat hankittuun tietoon ja/tai kokemuksiin. Tietoa ja kokemuksia voidaan hankkia esimerkiksi käymällä tutustumiskäynneillä, kokeilemalla eri asioita, osallistumalla työelämä- ja asumisharjoittelujaksoille, analysoimalla hankittua tietoa ja kokemuksia sekä käyttämällä vertaistukea.

Olenaisena osana valintojen ja suunnitelmien tekemistä palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä ymmärtämään valintojensa seurauksia sekä arvioimaan ja hallitsemaan niihin sisältyviä riskejä ja vastuita. Ihmisillä on myös oikeus vaihtaa mielipidettään, epäonnistua, tehdä "väärä" valintoja ja saada näistä oppimiskokemuksia. Eri tilanteiden jäsentämisessä voidaan esimerkiksi hyödyntää positiivista riskiarviointia (<http://verneri.net/yleis/positiivinen-riskiarviointi>).

Palveluntuottaja tukee tarvittaessa myös palvelun käyttäjien lähihenkilöitä, jotta he voivat olla palvelun käyttäjien tukena valintojen ja suunnitelmien tekemisessä. Palvelun käyttäjä määrittää lähihenkilönsä itse. Lähihenkilöitä voidaan tukea esimerkiksi järjestämällä keskustelu- ja koulutustilaisuuksia, jakamalla ja välittämällä tietoa, ylläpitämällä avointa vuorovaikutusta ja näyttämällä esimerkkiä.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 2 Tuki muutokseen ja siirtymävaiheisiin

Tavoiteltava lopputulos:

Palvelun käyttäjät saavat yksilöllistä tukea erilaisiin muutokseen ja siirtymävaiheisiin, jotka ovat olennainen osa jokaisen aikuisen ihmisen elämää.

Palvelun käyttäjillä on mahdollisuus kokeilla etukäteen muutokseen ja siirtymävaiheisiin liittyviä asioita.

Ihmisten siirtymät eri tuki- ja palvelumuotojen välillä ovat mahdollisimman saumattomia.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 2 Tuki muutokseen ja siirtymävaiheisiin

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja laatii yhdessä palvelun käyttäjän kanssa suunnitelman siitä, mitä asioita muutoksessa tai siirtymävaiheessa tulee ottaa huomioon palvelun käyttäjän näkökulmasta ja hänen kannaltaan. Suunnitelman tulee sisältää toimenpiteet muutokseen ja siirtymävaiheisiin liittyvien esteiden ja haasteiden ratkaisemiseksi. Samaan aikaan tapahtuvat päällekkäiset muutokset tulee myös huomioida ja ennakoita. Muutoksessa tai siirtymävaiheessa annettava tuki muotoillaan tämän suunnitelman pohjalta. Suunnitelmassa huomioidaan esimerkiksi muutoksen vaatima aika sekä muutokseen liittyvät ja niihin vaikuttavat ihmissuhteet.

Palveluntuottaja varmistaa, että palvelun käyttäjillä on mahdollisuus kokeilla uusia asioita, tilanteita ja/tai ympäristöjä, jotta he saavat tietoa ja kokemuksia, joiden perusteella he voivat tehdä muutosta tai siirtymävaihetta koskevia valintoja ja päätöksiä. Tietoa ja kokemuksia voidaan hankkia esimerkiksi työnvarjostuksella (Job Shadow) ja ”tutkimusmatkailumetodilla”.

Palveluntuottaja huomioi palvelun käyttäjän edistymisiä ja saavutuksia. Keinoja edistymisten ja saavutusten huomioimiseen ovat esimerkiksi jatkuva palaute, sanallinen tunnustus, todistus, stipendi, portfolio, kukitus ja juhlat.

Palveluntuottaja tekee yhdessä palvelun käyttäjien kanssa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sen mahdollistamiseksi, että muutokset ja siirtymävaiheet toteutuvat palvelun käyttäjän kannalta mahdollisimman sujuvasti. Yhteistyön keinoja ovat esimerkiksi tiedonsiirto, samansuuntaiset suunnitelmat, yhdenmukainen tuki määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, yhteydenpito ja palaute.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 3 Tuki lähiyhteisöihin liittymiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset käyttävät lähiyhteisöjensä yleisiä palveluita, luovat ja ylläpitävät sosiaalisia suhteita lähiyhteisöjen jäsenten kanssa ja osallistuvat lähiyhteisöjen jokapäiväiseen toimintaan.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 3 Tuki lähiyhteisöihin liittymiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja mahdollistaa palvelun käyttäjille lähiyhteisön tarjoamia mahdollisuuksia ja palveluja koskevan tiedon saamisen. Lisäksi palveluntuottaja mahdollistaa kokemuksellisen tutustumisen lähiyhteisöjen toimintaan sekä luo mahdollisuuksia harjoitella itsenäistä liikkumista ja matkustamista. Tuki voi olla esimerkiksi sanomalehdessä tai internetissä oleviin menovinkeihin tutustumista, harrastusmahdollisuuksien kartoittamista, asukasyhdistyksen toimintaan tutustumista, lähipalveluihin tutustumista ja lähipalvelujen käyttämistä.

Palveluntuottaja auttaa palvelun käyttäjiä löytämään keinoja toiveiden mukaisen osallistumisen mahdollistamiseksi sekä vahvistaa palvelujen käyttäjien luottamusta siihen, että lähiyhteisöjen tarjoamat mahdollisuudet ja palvelut ovat heidän käytettävissään. Tuki voi olla esimerkiksi erilaisia tutustumisia ja kokeiluja tai ”mallioppimista”.

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä lähiyhteisöihin ja paikallisiin ihmisiin tutustumisessa sekä oman panoksensa antamisessa lähiyhteisöihin, kansalaistoimintaan ja yhteiskuntaan. Palvelun käyttäjät voivat esimerkiksi osallistua urheilutapahtumiin, työväenopiston kurseille tai asukasyhdistyksen, urheiluseuran tai jonkin muun järjestön toimintaan.

Palveluntuottaja vahvistaa palvelun käyttäjien lähihenkilöiden valmiuksia olla tukena palvelun käyttäjien lähiyhteisöihin liittymisessä. Palvelunkäyttäjä määrittää lähihenkilönsä itse. Lähihenkilöiden valmiuksia voidaan vahvistaa esimerkiksi pitämällä yhteistyöpalavereita, joissa sovitaan yhteiset toimintatavat.

Palveluntuottaja tekee yhteistyötä lähiyhteisöjen eri toimijoiden kanssa, jotta palvelun käyttäjillä on mahdollisuus hyödyntää lähiyhteisöjen tarjoamia mahdollisuuksia. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi jakamalla tietoa sekä muistuttamalla lähiyhteisön toimijoita velvollisuudesta tehdä yhdenvertaisuuslain edellyttämiä kohtuullisia mukautuksia.

Palveluntuottaja huolehtii, että lähiyhteisöihin liittymiseen on mahdollista saada tukea joustaviin kellonaikoihin eli silloin, kun tukea tarvitaan. Jos kaupunginosan tapahtuma alkaa esimerkiksi klo 14 ja henkilöstön työaika loppuu klo 14, työajoissa voidaan joustaa tai palvelun käyttäjälle etsitään tukihenkilö, joka mahdollistaa tapahtumaan osallistumisen.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 4 Tuki opintoihin pääsemiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset saavat tukea päästäkseen tarpeitaan ja kiinnostuksiaan vastaaviin opintoihin siten, että elinikäinen oppiminen mahdollistuu.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 4 Tuki opintoihin pääsemiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä erilaisten tutkintotavoitteisten ja ei-tutkintotavoitteisten koulutusvaihtoehtojen selvittämisessä ja niihin pääsemisessä. Tukeminen voi olla esimerkiksi tiedonhakua internetistä, koulutusmessuilla vierailua sekä tutustumiskäyntejä ja -jaksoja kouluihin.

Palveluntuottaja tekee yhteistyötä koulutuksen tarjoajien kanssa palvelun käyttäjien elinikäisen oppimisen mahdollistamiseksi. Lähtökohtana on hyödyntää ensisijaisesti kaikille tarjolla olevia yleisiä koulutus- ja kurssivaihtoehtoja. Integrointimahdollisuuksia selvitetessä otetaan huomioon yhdenvertaisuuslain (1325/2014) velvoite koulutuksen järjestäjälle kohtuullisten mukautusten tekemisestä opetuksen järjestämisessä. Vasta toissijaisesti hyödynnetään erityisryhmille suunnattuja koulutuksia ja kursseja. Koulutus- ja kurssivaihtoehtoja ovat esimerkiksi työväenopistojen kurssit, ensiapukurssit, tietokonekurssit sekä erilaiset koulutukset ja kurssit, jotka vahvistavat henkilön arjessa selviytymisen valmiuksia. Koulutus voi myös olla akateemisten taitojen opetusta, ylläpitämistä ja vahvistamista.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 5 Tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset ovat omassa elämässään mahdollisimman itsenäisiä.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 5 Tuki mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja mahdollistaa erilaisten itsenäisyyttä tukevien arjen taitojen harjoittelun, oppimisen ja omaksumisen. Arjen taitoja ylläpidetään, vahvistetaan ja opetellaan aidoissa ympäristöissä, kuten kotona ja lähiyhteisöissä, kokeilujen ja kokemusten kautta yhteistyössä henkilön kannalta tärkeiden verkostojen kanssa. Arjen taitoja ovat esimerkiksi ruoan terveellinen annostelu, rahankäytön hallinta, sosiaaliset taidot, kansalaistaidot, medialukutaito, median käytön tukeminen (myös sosiaalinen media), tiedonhankinta, vieraat kielet, kodinhoito, liikkuminen ja matkustaminen, ihmissuhteet ja seksuaalisuus, itsestä huolehtiminen sekä lukeminen, laskeminen ja muut akateemiset taidot.

Mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttaminen edellyttää, että palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjää valintojen ja suunnitelmien tekemisessä. Tätä käsitellään osa-alueessa 1.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 6 Tuki terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset saavat tukea ja ohjausta terveellisten elämäntapojen noudattamiseen sekä omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan huolehtimiseen.

Ihmiset saavat tukea ja ohjausta sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 6 Tuki terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä ottamaan vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Palveluntuottaja tekee tiivistä yhteistyötä terveydenhuollon ja asumispalvelujen kanssa ja huolehtii toimivasta yhteistyöstä myös muiden terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien sidosryhmien kanssa. Tuki voi sisältää esimerkiksi opastusta terveellisestä ruokavaliosta, hampaiden hoidosta, stressin hallinnasta ja rentoutumisesta.

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä hyödyntämään yhteiskunnan tarjoamia terveys- ja hyvinvointipalveluja. Palvelun käyttäjiä voidaan esimerkiksi tukea ja harjaannuttaa käyttämään tarvitsemiaan terveys- ja hyvinvointipalveluita lähtökohtaisesti lähipalveluina sen sijaan, että ne toteutettaisiin työ- ja päivätoimintayksikössä (esimerkiksi erilaisia terapioida). Lisäksi palvelun käyttäjiä voidaan tukea esimerkiksi lähiyhteisön tarjoamien liikunta- ja kulttuuripalvelujen, kuten urheiluseurojen, liikuntakerhojen ja kuntosalien tarjonnan sekä teatteri-, näyttely-, ja konserttitarjonnan hyödyntämisessä.

Palveluntuottaja huolehtii työterveyshuoltoon sisältyvien veloitteiden toteutumisesta työterveyshuoltosäännösten mukaisesti. Tähän kuuluu esimerkiksi työterveyshuollon perusosa, joka sisältää mm. työterveystarkastukset ja työergonomiasta huolehtimisen.

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä ottamaan vastuuta omista sosiaalisista suhteistaan. Palvelun käyttäjiä tuetaan luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita itseään ja toisia arvostavasti ja kunnioittavasti. Palvelun käyttäjä voi esimerkiksi saada ensin tukea uimahallissa käymiseen, minkä jälkeen uimahallissa käymisestä tulee osa palvelun käyttäjän elämää, ja hän voi käydä uimahallissa sekä itsenäisesti että kaverin kanssa. Lisäksi palvelun käyttäjä voi saada tukea sosiaalisen median sekä lähiyhteisön ja sen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 7 Tuki ammatillisiin opintoihin ja työhön pääsemiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset saavat tukea ja valmennusta päästäkseen ammatillisiin opintoihin ja työhön.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 7 Tuki ammatillisiin opintoihin ja työhön pääsemiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä hankkimaan tietoa ja käytännön kokemuksia heitä kiinnostavista opiskelu- ja työmahdollisuuksista, jotta he voivat tehdä kykyjään ja kiinnostuksiaan vastaavia ammatillisia valintoja. Palveluntuottaja tekee tässä tiivistä yhteistyötä TE-palvelujen ja muiden sidosryhmien kanssa. Tuki voi olla esimerkiksi tiedonhakua yhdessä palvelun käyttäjän kanssa, määräaikaista työ- ja koulutuskokeiluja, ammatinvalinnanohjauksen palveluja, urasuunnittelua ja työnvarjostustoimintaa (engl. job shadow). Työnvarjostamisesta löytyy lisää tietoa täältä:

<http://www.eosmo.fi/tyokirja/varjostaminen/index.html>. Myös opinnollistamista voidaan käyttää keinona tehdä osaaminen näkyväksi, ja ammatilliseen tutkintoon tarvittava osaamistaso voidaan saavuttaa vaihtoehtoisilla tavoilla (<http://www.keskuspuisto.fi/opinnollistaminen>).

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä ammatillisissa opinnoissa ja työssä tarvittavien taitojen, kykyjen ja valmiuksien vahvistamisessa. Tavoitteena on maksimoida ihmisten mahdollisuudet työskennellä avoimilla työmarkkinoilla. Vahvistettavia taitoja voivat olla esimerkiksi työpaikalla tarvittavat ihmissuhdetaidot, työhön liittyvät tietotekniset taidot, ajan hallinnan taidot, rahan käytön taidot sekä opiskeluun ja työhön liittyvät liikkumisen ja matkustamisen taidot.

Palveluntuottaja tukee palvelun käyttäjiä valitsemaan työnteon eri vaihtoehtoista itselleen mieluisimman ja sopivimman. Valinnan tulee perustua palvelun käyttäjän yksilökeskeiseen suunnitelmaan. Työnteon eri vaihtoehtoja ovat esimerkiksi palkkatyö, freelance-työt, tuettu yrittäjyys, osuuskuntatoiminta ja vapaaehtoistoiminta.

Palveluntuottaja tukee palvelunkäyttäjän työllistymistä avoimille työmarkkinoille työsuhteiseen palkkatyöhön joko tuottamalla itse tuetun työllistymisen työhönvalmennusta tai ohjaamalla palvelunkäyttäjä toisen palveluntuottajan työhönvalmennuspalveluun.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 8 Tuki itseilmaisuuun ja luovuuteen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa omaa luovuuttaan ja löytää keinoja itseilmaisuuun.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 8 Tuki itseilmaisuuun ja luovuuteen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja rohkaisee palvelun käyttäjiä kokeilemaan uusia asioita, jotta he voivat löytää omia lahjojaan, kykyjään ja itseilmaisun keinojaan. Tuki toteutetaan yhteistyössä erilaisten luovien alojen toimijoiden ja ammattilaisten kanssa siten, että lähiyhteisön tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään. Toiminnassa voidaan hyödyntää esimerkiksi musiikkia, draamaa, tanssia, kirjoittamista, maalaamista, mediaa, valokuvaamista ja käsityötaitetta erilaisina projekteina, kerhoina ja pajoina.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 9 Tuki merkityksellisissä sosiaalisissa rooleissa toimimiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmiset tunnistavat, kokeilevat ja omaksuvat eri toimintaympäristöissä itselleen merkityksellisiä, erilaisia sosiaalisia rooleja.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 9 Tuki merkityksellisissä sosiaalisissa rooleissa toimimiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palveluntuottaja rohkaisee ja tukee palvelun käyttäjiä tunnistamaan, kokeilemaan, harjoittelemaan ja ylläpitämään erilaisia sosiaalisia rooleja eri toimintaympäristöissä ja tilanteissa. Rooleja voivat olla esimerkiksi avustaja, vertainen, ryhmänvetäjä, ohjaaja, ystävä, vaikuttaja/aktivisti, sisarus, opiskelija, työnhakija, työyhteisön jäsen, kuntalainen, kouluttaja, kuluttaja, omaishoitaja ja työnantaja. Esimerkiksi oppilaitoksessa palvelun käyttäjä on ensisijaisesti opiskelija ja työ- ja elinkeinotoimiston palveluissa ensisijaisesti työnhakija.

Palveluntuottaja tekee omalla toiminnallaan lähiyhteisölle näkyväksi sitä, että vammaisilla ihmisillä on erilaisia sosiaalisia rooleja. Toiminnalla voidaan osoittaa, että vammaiset ihmiset ovat aktiivisia toimijoita esimerkiksi omassa asiointissaan ja liikkumisessaan. He tilaavat ja maksavat itse omat ostoksensa, selvittävät mahdolliset epäselvyydet ja saavat siihen tarvitsemansa tuen.

Palveluntuottaja tekee tarvittaessa yhteistyötä palvelun käyttäjien lähihenkilöiden (läheisten ja muiden palvelujen työntekijöiden) kanssa, jotta nämä voivat omalta osaltaan tukea palvelun käyttäjiä erilaisissa sosiaalisissa rooleissa. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi yhteistyöpalavereissa, joissa sovitaan yhteiset toimintatavat.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 10 Tuki palvelujen sisältöihin ja toimintatapoihin vaikuttamiseen

Tavoiteltava lopputulos:

Ihmisten on mahdollista osallistua palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen, seurantaan ja arviointiin sekä henkilöstön rekrytointiin.

Osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksikriteerit

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan, työn ja päivätoiminnan valiokunta

■ 10 Tuki palvelujen sisältöihin ja toimintatapoihin vaikuttamiseen

Palvelun käyttäjän saama tuki toteutetaan seuraavasti:

Palvelujen sisältöjen ja toimintatapojen suunnittelu, seuranta, arviointi ja kehittäminen tehdään palvelun käyttäjien ja työntekijöiden tiiviinä yhteistyönä. Tämä haastaa työntekijät ja palvelun käyttäjät uudenlaisiin rooleihin ja voi edellyttää palveluntuottajaorganisaation prosessien ja toimintakulttuurin muutosta. Palvelun käyttäjä on yhteistyökumppani ja oman elämänsä asiantuntija, ei palvelun kohde. Yhteistyö voi sisältää esimerkiksi säännöllisiä yhteisiä suunnittelu-, seuranta- ja arviointikokouksia. Lisäksi palvelun käyttäjille mahdollistetaan tieto ja keinot palautteen antamisen tavoista ja väylistä ja mahdollisiin epäkohtiin puuttumisesta. Palvelun käyttäjät voivat myös osallistua haastattelijoina henkilöstön rekrytointihaastatteluihin ja valmistella haastattelukysymyksiä. Palvelun käyttäjien kokemusasiantuntemusta voidaan hyödyntää henkilöstökoulutuksissa.

Palvelun käyttäjät saavat tarvitsemansa tuen edellä mainitun osallistumisen mahdollistamiseksi. Osallistumisen mahdollisuuksia edistävät esimerkiksi saavutettavat kokouskäytännöt, saavutettavien menetelmien hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa, mahdollisuus käyttää tukihenkilöä tai edustajaa sekä mahdollisuus lukea aineistoja selkokielellä tai muutoin palvelun käyttäjille saavutettavilla ja ymmärrettävillä tavoilla.

- [Itseohjautuvuuden hankaluuksista johtuen saattaa tarvita tukea ja ohjausta toimijuutensa toteuttamiseen.]